

Ortodoksinen uskonto 24.3.2020

Koe pidettiin poikkeuksellisesti 17.3.2020

Lopulliset hyvän vastauksen piirteet 12.5.2020

Tässä tiedostossa oleva taulukko (sivulla 5) ei välttämättä ole täysin saavutettava esimerkiksi ruudunlukuohjelman käyttäjille.

Lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ilmenevät perusteet, joiden mukaan koesuorituksen lopullinen arvostelu on suoritettu. Tieto siitä, miten arvosteluperusteita on sovellettu kokelaan koesuoritukseen, muodostuu kokelaan koesuorituksesta saamista pisteistä, lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ja lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa annetuista arvostelua koskevista määräyksistä. Lopulliset hyvän vastauksen piirteet eivät välttämättä sisällä ja kuvaa tehtävien kaikkia hyväksytyjä vastausvaihtoehtoja tai hyväksytyin vastauksen kaikkia hyväksytyjä yksityiskohtia. Koesuorituksessa mahdollisesti olevat arvostelumerkinnot katsotaan muistiinpanoluonteisiksi, eivätkä ne tai niiden puuttuminen näin ollen suoraan kerro arvosteluperusteiden soveltamisesta koesuoritukseen.

Uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on tukea opiskelijan uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen muodostumista. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa perehdytään ortodoksisen kirkon ja kristillisyyden kehittymisen vaiheisiin. Opetukseen kuuluvat myös ortodoksisen kirkon keskeiset opilliset ja eettiset periaatteet. Lisäksi tarkastellaan merkittäviä kristillisiä kirkkoja ja muita uskontoja. Uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Uskonnon kokeessa on yhdeksän tehtävää, joista kokelaan tulee vastata viiteen. Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi tehtävää. Kustakin tehtävästä saa 0–20 pistettä. Osassa II on kolme tehtävää, joista kustakin saa 0–30 pistettä. Osan I tehtävistä voi vastata kolmeen, neljään tai viiteen ja osan II tehtävistä korkeintaan kahteen. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että kokelas vastaa kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään.

Koe sisältää luonteeltaan ja vaatimustasoltaan erilaisia tehtäviä. Osa tehtävistä edellyttää tiivistä ja lyhyttä vastaamista, osa puolestaan laajojen aihepiirien hallintaa ja esseemuotoista vastausta. Tehtävät voivat sisältää aineistoja, kuten tekstejä, kuvia, videoita, karttoja, diagrammeja, kaavioita ja tilastoja. Aineistojen tietoja tulee käyttää, soveltaa ja arvioida asianmukaisesti. Jos tehtävään kuuluu aineistoa, siihen on yleensä viitattava. Tehtäviin voi sisältyä merkkimäärärajoituksia, jolloin kyse on vastauksen suositeltavasta enimmäispituudesta. Siten merkkimäärän alittaminen ei vähennä pisteitä, mikäli vastauksen asiasisältö on

riittävä ja ilmaisu selkeää. Huomattava merkkimäärän ylittäminen vähentää vastauksesta saatavaa pistemäärää kunkin tehtävän hyvän vastauksen piirteiden yhteydessä erikseen mainitulla tavalla.

Uskonnon kokeessa arvioidaan kokelaan tiedollista osaamista, tiedon käsittelyä ja vastauksen esitystapaa. Tiedollisen osaamisen osalta arvioidaan sitä, kuinka hyvin kokelas hallitsee uskonnon oppimäärän asiasisällöt ja keskeisen uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevan käsitteistön. Lisäksi arvioidaan sitä, miten vastauksen sisältö vastaa tehtävänantoa ja miten onnistuneesti vastaus on rajattu. Kaikissa tehtävissä arvioinnin lähtökohtana on se, että vastausten tulee noudattaa tehtävänantoa. Mikäli tehtävässä edellytetään esimerkiksi vertailua, tätä korostetaan myös arvioinnissa. Tietosisältöjen suuri määrä ei ole ansio, jos tiedot ovat tehtävänannon kannalta epäolennaisia. Asiavirheet ja käsitteiden virheellinen käyttö vähentävät vastauksen arvoa.

Tiedon käsittelyn osalta arvioidaan kokelaan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevaa tietoa. Huomiota kiinnitetään esitettyjen näkökohtien vakuuttavuuteen, perusteluihin ja asioiden problematisointiin. Onnistunut vastaus ilmentää uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevien tietojen itsenäistä hallintaa, taitoa kehittää tietoa aiemmin omaksuttujen tietojen pohjalta sekä kykyä arvioida asioita analyttisesti monista eri näkökulmista. Lisäksi asiasisällöt, perustellut kannanotot ja mielipiteet on erotettu selkeästi toisistaan.

Esitystavan osalta arvioidaan vastauksen johdonmukaisuutta, eheyttä ja tyyllistä sujuvuutta. Vastauksessa arvostetaan sujuvaa ja huoliteltua suomenkielistä asiatekstiä. Samojen asioiden toistaminen sekä epäselvä tai sekava ilmaisutapa vähentävät vastauksen arvoa.

Tiedollisen osaamisen tarkemmat kriteerit esitetään kunkin tehtävän kohdalla erikseen. Hyvän vastauksen piirteissä kuvataan kaksi erillistä arvioinnin kiintopistettä: hyvä vastaus, jolla saa noin 50 prosenttia kokonaispistemäärästä, sekä kiitettävä vastaus, jolla saa noin 80 prosenttia kokonaispistemäärästä. Moniosaisten tehtävien pisteet määritetään osakohtaisesti, ellei tehtävässä ole erikseen muuta mainittu. Mikäli tehtävä koostuu tavanomaista useammista osioista, pisteityksestä annetaan erilliset ohjeet. Laajoissa esseetehtävissä hyvän vastauksen piirteet ovat aina vain suuntaa antavia. Ne sisältävät lähinnä lukiokursseihin liittyviä keskeisiä näkökohtia, mutta niiden lisäksi kokelaiden vastaukset voivat sisältää muita olennaisia seikkoja.

Yleisesti ottaen tiedollisen osaamisen ääripäitä edustavat vastaukset, jotka eivät sisällä lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä, ja vastaukset, jotka osoittavat aihealueen erinomaista hallintaa. Viimeksi mainituille tunnusomaista on esimerkiksi se, että käsitteitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä. Näiden ääripäiden väliin sijoittuu

niin kutsuttu hyvä vastaus, joka sisältää joitakin aihealueen kannalta olennaisia asioita ja jossa käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Tällainen vastaus voi kuitenkin sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä.

Tyypillisesti tiedollinen osaaminen, tiedon käsittely ja esitystapa kytkeytyvät vastauksissa toisiinsa, sillä aihekokonaisuuden kannalta olennaisten tietojen hahmottaminen, asianmukaisten käsitteiden käyttö, argumentaation johdonmukaisuus ja tyyllinen sujuvuus liittyvät yhteen. Alla esitetään erityisesti tiedon käsittelyä ja esitystapaa koskevat yleiset, suuntaa antavat kuvaukset, jotka havainnollistavat arviointiin vaikuttavia tekijöitä.

Heikot vastaukset ovat tyyliältään sekavia ja rakenteeltaan jäsentymättömiä. Ne vastaavat tehtävänantoa vain osittain tai eivät lainkaan. Tällaisissa vastauksissa tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi. Pistemäärältään tällaiset vastaukset jäävät tyyppillisesti alle neljäsosaan kokonaispistemäärästä.

Alle puoleen kokonaispistemäärästä jäävät myös sellaiset vastaukset, joissa on esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite mutta jotka ovat rakenteeltaan jäsentymättömiä ja tyyliältään sekavia. Tällaisiin vastauksiin voi sisältyä myös toistoa, lioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta.

Hyvä vastaus on sellainen, jolla saa noin puolet kokonaispistemäärästä. Tällainen vastaus noudattaa pääosin tehtävänantoa, ja siinä esitetään useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävään kuuluvaa aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelyä. Vastauksessa on nähtävissä pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen. Vastaus saattaa kuitenkin olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen, ja perustelut voivat olla pintapuolisia.

Kiitettävä vastaus on sellainen, jolla saa noin 80 prosenttia kokonaispistemäärästä. Tällaisessa vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on onnistuttu liittämään johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu. Vastauksessa esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia, ja tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.

Kaikkein korkeimpiin pistemääriin yltäville vastauksille on edellä mainittujen asioiden lisäksi tyyppistä se, että niistä ilmenee aihealueen syvälinen ymmärtäminen ja kyky liittää asiat laajempiin yhteyksiin. Tehtävään sisältyviä aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen. Vastaukset ovat

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA
STUDENTEXAMENSÄMÄNDEN

perusteluiltaan vakuuttavia ja kokonaisuutena hyvin argumentoituja. Ne voivat sisältää myös kekseliäitä ja yllättäviäkin näkökulmia sekä avauksia vaihto-ehdoisiin lähestymistapoihin.

Uskonnon ylioppilaskokeen arviointi

Pistemäärät	alle 25 %	25–50 %	50 % hyvä vastaus	80 % kiitettävä vastaus	yli 80 %
Tiedollinen osaaminen: Arvioidaan opsin edellyttämän asiasisällön tuntemusta, käsitteiden asianmukaista ja täsmällistä käyttöä, sisällön ja tehtävänannon vastaavuutta sekä vastauksen rajausta.	Vastaus sisältää hyvin vähän tai se ei sisällä lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä.	Vastauksessa on esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite.	Vastaus sisältää useita aihealueen kannalta olennaisia asioita. Käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Vastaus voi sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä).	Vastaus osoittaa aihealueen kiitettävää hallintaa. Käsitteitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti, ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä).	Vastaus osoittaa aihealueen syvällistä ymmärtämistä ja kykyä liittää asiat laajempiin yhteyksiin.
Tiedon käsittely ja esitystapa: Arvioidaan kokelaan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa tietoa. Esitystapaa arvioidaan vastauksen johdonmukaisuuden, eheyden ja tyyllillisen sujuvuuden näkökulmista.	Vastaus on tyyliältään sekava ja rakenteeltaan jäsentymätön. Se vastaa tehtävänantoon vain osittain, tai se ei vastaa siihen lainkaan. Tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi.	Vastaus on rakenteeltaan jäsentymätön ja tyyliältään sekava. Se voi sisältää toistoa, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta.	Vastaus noudattaa pääosin tehtävänantoa. Siinä on esitetty useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävän aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä. Vastauksesta näkyy pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen, mutta se voi olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen. Perustelut voivat olla pintapuolisia.	Vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on liitetty johdonmukaisesti kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu. Esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia. Tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.	Vastauksessa tehtävän aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen. Perustelut ovat vakuuttavia ja hyvin argumentoituja. Vastaus voi sisältää kekseliäitkin näkökulmia ja avauksia vaihtoehtoihin lähestymistapoihin.

Osa I: 20 pisteen tehtävät

1. Väittämiä uskonnoista (20 p.)

Uskontojen kannatus

1.1. Islam on kannattajamäärältään maailman toiseksi suurin uskonto. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.2. Sikhiläisyys on kannattajamäärältään suurempi uskonto kuin juutalaisuus. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.3. Suurin osa buddhalaisista asuu Intian niemimaalla. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.4. Hindulaisuus on kannattajamäärältään maailman nopeimmin kasvava uskonto. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.5. Suurin osa maailman kristityistä asuu Euroopassa. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

Ortodoksinen ja kristillinen kirkko

1.6. Pohjois-Kreikan ja Kreetan saaren ortodoksisen kirkon jäsenet kuuluvat saman kirkollisen hallinnon alaisuuteen Suomen ortodoksien kanssa. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.7. Valko-Venäjällä, Serbiassa ja Moldovassa enemmistö väestöstä kuuluu ortodoksiseen kirkkoon. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)

- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.8. Armenian ja Georgian ortodoksiset kirkot ovat orientaalisia kirkkoja. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.9. Montenegron ortodoksinen kirkko on autonominen kirkko. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.10. Puolan ortodoksinen kirkko on saanut autokefalian Moskovan patriarkaatilta. (1 p.)
(monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (1 p.)

Uskonnot ja pyhät kirjat

1.11. Heprealaisesta Raamatusta käytetään nimitystä Tanak. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.12. Suomalainen Raamattu on käännetty heprealaisesta Raamatusta. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.13. Talmud on selitysteos. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.14. Jeesuksen äiti mainitaan Koraanisissa. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.15. Uuden testamentin kaikki kirjoittajat ovat tiedossa. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)

- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

Ortodoksinen kirkko ja muut uskonnot Suomessa

1.16. Suomen ortodoksisen kirkon keskuspaikka on Kuopiossa. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (1 p.)

1.17. Ekumenia tarkoittaa Abrahamin uskontojen yhteistyöpyrkimyksiä. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.18. Johannes Valamolainen ja Johannes Sonkajanrantalainen ovat ortodoksisen kirkon mukaan pyhiä ihmisiä. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.19. Koltansaamen kieltä ei käytetä liturgisena kielenä. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.20. Suurin osa Suomen ortodokseista asuu Itä-Suomessa. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

2. Kirkollinen ajanlasku (20 p.)

Vastauksesta arvioidaan sitä, miten jäsentyneesti ja monipuolisesti kokelas esittelee kirkollista ajanlaskua ja sen soveltamista ortodoksisessa kirkossa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas selittää, mistä kalentereiden nimitykset johtuvat, ja kuvaa niiden keskeisen eron. Hän nimeää maita ja ortodoksisia tai muita kirkkoja, joissa ko. kalenterit ovat käytössä, sekä kertoo, miten ne vaikuttavat kirkollisten juhlien viettoon ainakin yhden juhlan osalta.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas kertoo edellisten lisäksi tarkemmin kalenterien synnystä ja käyttöön otosta sekä erityisesti juliaanisen kalenterin soveltamisesta ortodoksisessa kirkossa esimerkkien avulla. Hän tuo esille myös niin sanotun korjatun juliaanisen kalenterin ja nimeää maita tai ortodoksia kirkkoja, joissa se on käytössä. Kokelas antaa esimerkkejä juhlien vieton ajankohdista. Hän tuo vastauksessaan esille, miten Suomen ortodoksisessa kirkossa on päädytty nykyiseen käytäntöön.

Kirkollisessa ajanlaskussa on käytössä kaksi kalenteria. Ne ovat juliaaninen (vanha ajanlasku) ja gregoriaaninen kalenteri (uusi ajanlasku). Juliaaninen kalenteri on saanut nimensä Rooman keisari Julius Caesarista, joka otti sen käyttöön vuonna 46 eKr. Kalenteri oli käytössä kristinuskon syntyäikoihin, ja kristinuskon leviämisen myötä se tuli käyttöön koko Euroopassa. Juliaanisessa kalenterissa vuoden pituus on 365 päivää. Joka neljäs vuosi on karkausvuosi. Kalenteria pidetään ortodoksisen perinteen mukaan ainoana oikeana ajanlaskun perustana, koska se on ollut käytössä kristinuskon syntyajoista alkaen.

Gregoriaaninen kalenteri on saanut nimensä roomalaiskatolisen paavi Gregorius XIII:n mukaan. Kalenteri tuli käyttöön ajanlaskun perustaksi vuonna 1582. Myös tämän kalenterivuoden pituus on 365 päivää. Karkauspäivä lisätään joka neljäs vuosi helmikuuhun, jolloin siinä on 29 päivää. Kalenteri on nykyään yleisin ajanlaskun perusta Euroopassa ja muilla mantereilla. Katolisen kirkon lisäksi gregoriaaninen kalenteri on käytössä myös protestanttisissa kirkoissa.

Useissa ortodoksisissa maissa kirkollisia juhlia vietetään vain juliaanisen kalenterin mukaan. Tällaisia maita ovat Venäjä, Ukraina, Serbia ja Georgia. Samoin toimitaan myös Jerusalemin patriarkaattissa. Näiden lisäksi on ortodoksia maita ja kirkkoja, jotka noudattavat sekä juliaanista että gregoriaanista kalenteria eli korjattua juliaanista kalenteria (meletiaanista kalenteria). Käytännössä se tarkoittaa sitä, että joulua ja muita kiinteisiin päivämääriin sidottuja juhlia vietetään kirkkovuoden aikana gregoriaanisen kalenterin mukaan. Pääsiäistä ja sen ajankohdasta riippuvia liikkuvia juhlia vietetään juliaanisen kalenterin mukaan. Näin toimitaan Kreikassa, Kyproksella, Romaniassa, Bulgariassa ja Puolassa sekä Aleksandrian, Antiokian ja Konstantinopolin patriarkaateissa.

Ennen Suomen itsenäistymistä Suomen ortodoksinen kirkko noudatti juliaanista käytäntöä. Gregoriaaninen ajanlasku otettiin käyttöön Suomen ortodoksisessa kirkossa vähitellen seurakunnittain vuoden 1917 lopulta alkaen. Valtioneuvosto vahvisti sen käyttöönoton lopullisesti vuonna 1921. Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka vahvisti gregoriaanisen kalenterin käyttöönoton tomos-asiakirjassa vuonna 1923 antamalla luvan noudattaa toistaiseksi tätä käytäntöä. Suomen ortodoksinen kirkko on ainut, joka seuraa gregoriaanista ajanlaskua ympäri vuoden luterilaisen ja katolisen kirkon kanssa.

Juliaanisen ja gregoriaanisen kalenterin ero on 13 päivää. Esimerkiksi gregoriaanisen kalenterin mukaan jouluaatto on 24. joulukuuta. Juliaanisen kalenterin mukaan se on 13 päivää myöhemmin, eli Venäjällä jouluaatto on 6. tammikuuta. Tällöin Suomessa vietetään loppiaista (teofania).

Joulun ajankohdan lisäksi kalenterien ero vaikuttaa myös pääsiäisen ajankohtaan ja sitä seuraaviin kirkkojuhliin, koska pääsiäinen on kevätpäiväntasauksen ajankohdasta riippuva liikkuva juhla. Pääsiäisen vietto ajoittuu kevätpäivän tasauksena olevan tai sen jälkeisen ensimmäisen täydenkuun jälkeiseksi sunnuntaiksi. Kalenterien eron takia juliaanisen kalenterin mukaan pääsiäistä vietetään jopa useita viikkoja myöhemmin verrattuna gregoriaaniseen kalenteriin. Juhla voi sattua myös samaan ajankohtaan, kuten esimerkiksi vuonna 2017. Tämä vaikuttaa myös helatorstain ja helluntain viettämisen ajankohtaan sekä apostolien paaston pituuteen kesäkuussa.

3. Ortodoksisen kirkon opillisia määritelmiä (20 p.)

Tehtävä koostuu neljästä ortodoksisen kirkon opillisesta määritelmästä. Vastauksista arvioidaan sitä, miten täsmällisesti kokelas esittelee kunkin määritelmän. Kunkin kohdan vastauksen maksimimerkkimäärä on 400 merkkiä. Ohjepituuden ylittäminen yli 100 merkillä vähentää pistemäärää kahdella pisteellä.

3.1. Määritelmä ”Ihminen on Jumalan kuva ja kaltaisuus” (5 p.)

Hyvässä vastauksessa (3 p.) kokelas nimeää kaksi kuvaan ja kaltaisuuteen liittyvää ominaisuutta.

Kiitettävässä vastauksessa (5 p.) kokelas tarkastelee asiaa laajemmin ja tuo esille syntiinlankeemuksen seuraukset eli kaltaisuuden himmenemisen ja theosiksen.

Vanhan testamentin Mooseksen kirjan luomiskertomuksessa mainitaan, että Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja kaltaisekseen. Tämä on ortodoksisen ihmiskäsityksen keskeisin opetus eli määritelmä. Jumalan kuvana ihmisellä on vapaa tahto, järki ja kyky tehdä eettisiä ratkaisuja valintojensa kautta (hyvä ja paha). Hänellä on myös rajallinen, järkeen ja ajatteluun perustuva luomiskyky. Ihminen luotiin samanlaiseksi kuin Luojansa, Hänen kaltaisekseen. Syntiinlankeemuksessa tämä ominaisuus himmeni, ja ihmisen tehtäväksi jäi pyrkimys ja kilvoittelu takaisin kohti tätä kaltaisuutta. Tämän vuoksi kaltaisuus on tavoite, ei kuvan kaltainen perusominaisuus. Kaltaisuuden päämäärä on jumaloituminen – theosis – eettisten ratkaisujen ja rukouksen kautta.

3.2. Määritelmä ”Jeesus oli sekä Jumala että ihminen” (5 p.)

Hyvässä vastauksessa (3 p.) kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että piirteet liittyvät Jeesuksen kahteen luontoon, jotka ovat yhdessä persoonassa. Hän mainitsee, että kirkon alkuaikoina tästä ei aluksi vallinnut yhtenäistä käsitystä.

Kiitettävässä vastauksessa (5 p.) kokelas tarkastelee edellä esitettyä opillista asiaa laajemmin nimeten harhaoppeja ja kirkolliskokouksia, joissa niitä kumottiin.

Ortodoksisen kirkon opetuksen mukaan Jeesuksen persoonassa on kaksi luontoa. Jeesus on sekä ihminen että Jumala. Ensimmäisillä vuosisadoilla Kristuksen luontoa yritettiin selittää, jolloin syntyi oppeja, jotka kumottiin ekumeenisissa kirkolliskokouksissa harhaoppeina. Areiolaisuus piti Jeesusta luotuna olentona, joka ei voinut olla Jumala. Oppi kumottiin v. 325 jKr. Nikean kokouksessa. Nestoriolaisuus korosti Jeesuksen inhimillisyyttä. Oppi kumottiin Efeson kokouksessa 431 jKr. Khalkedonin kokous (451 jKr.) tuomitsi monofysitismen. Sen mukaan Jeesuksella oli vain yksi, jumalallinen luonto. Lopullisesti oppi Kristuksen kahdesta luonnosta vahvistettiin viidennessä kirkolliskokouksessa v. 553 jKr. Konstantinopolissa.

3.3. Määritelmä ”Ortodoksisen uskon lähteet ovat Raamattu ja traditio” (5 p.)

Hyvässä vastauksessa (3 p.) kokelas tarkastelee pääpiirteissään Raamatun tekstien ja tradition syntyä sekä mainitsee yhden esimerkin traditioon kuuluvasta asiasta.

Kiitettävässä vastauksessa (5 p.) kokelas tarkastelee asiaa laajemmin useiden esimerkkien avulla sekä huomioi, että traditio on jatkuvaa eikä vain menneeseen aikaan kuuluvaa.

Raamattuun (Vanha ja Uusi testamentti) on koottu aluksi suullisena perimätietona välittynyt tieto Jumalan ilmoituksesta ja Jeesuksesta. Vanhan testamentin kirjat ovat syntyneet vuosisatojen kuluessa ennen Kristuksen syntymää. Koko Raamattu nykyisessä muodossaan on vahvistettu 300-luvulla jKr. Traditioon taas kuuluu perimätietoa kirkon opetuksesta, opista ja käytänteistä. Myös Raamattu on osa traditiota. Traditioon ei kuulu mitään, mikä olisi vastoin Raamatun välittämää tietoa. Yksi osa traditiota on suullinen perimätieto. Siinä korostuu apostolisen ajan sekä myöhempi kirkollinen elämä. Traditio ei ole pitäytymistä menneessä eikä vain menneen säilyttämistä. Sitä uudistaa Pyhän Hengen toiminta kirkossa. Kirkolliskokousten päätökset (dogmit), kirkkoisien kirjoitukset ja liturginen perinne ovat osa traditiota.

3.4. Määritelmä ”Ihminen kuuluu sekä taistelevaan että riemuitsevaan seurakuntaan” (5 p.)

Hyvässä vastauksessa (3 p.) kokelas osaa tuoda esille, että taisteleva seurakunta tarkoittaa maan päällä olevaa seurakuntaa ja riemuitseva seurakunta taivaassa olevaa seurakuntaa. Hän tuo esille yhden esimerkin siitä, ketkä kuuluvat kyseisiin seurakuntiin.

Kiitettävässä vastauksessa (5 p.) kokelas tarkastelee asiaa laajemmin usean esimerkin avulla ja tarkastelee tätä jaottelua kirkon liturgisessa elämässä.

Taistelevalla ja riemuitsevalla seurakunnalla viitataan maanpäälliseen ja taivaalliseen seurakuntaan. Maanpäällisen, näkyvän seurakunnan jäseniä ovat elävät ihmiset, jotka pyrkivät elämään Jumalan yhteydessä noudattaen kirkon oppeja. Näkymättömän eli riemuitsevan seurakunnan jäseniä ovat edesmenneet seurakunnan jäsenet, pyhät ihmiset sekä taivaassa olevat ruumiittomat voimat eli enkelit. Ortodoksisen kirkon liturgisessa elämässä tämä näkyy siten, että pidämme yhteyttä edesmenneisiin omaisiimme muistelemalla heitä ja rukoilemalla heidän puolestaan. Kirkoissa on tätä varten erillinen muistelupöytä, jolle sytytetään tuohus muistelemisen yhteydessä.

4. Sosiaalinen media ja etiikka (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsenyneeesti, monipuolisesti ja oivaltavasti kokelas pohtii sosiaalisen median käyttöön liittyviä eettisiä näkökulmia.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas määrittelee käsitteen etiikka ja tarkastelee jotakin raamatullista periaatetta, joka on ortodoksisen eettisen ajattelun pohjalla. Hän nostaa tekstikatkelmaa hyödyntäen esille vähintään kolme sosiaaliseen mediaan liittyvää eettistä kysymystä suhteessa eettisiin periaatteisiin.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas esittelee laajemmin etiikan periaatteita. Hän soveltaa monipuolisesti ja syvällisesti eettistä ohjeistusta sosiaalisen median maailmaan.

Kreikan sana *etiikka* voidaan kääntää elämäntavaksi tai ohjeeksi siitä, mikä on oikein tai väärin. Etiikan taustalla ovat säännöt ja arvot. Ortodoksinen etiikka pohjautuu Raamattuun, kuten kaikilla kristillisillä kirkoilla. Ortodoksisen etiikan luonne on enemmän yhteisöllistä kuin länsimaissa yleensä (”kirkko opettaa meitä”).

Etiikan arvopohja löytyy Raamatun kymmenestä käskystä, vuorisaarnasta ja koko evankeliumista, jossa tärkeänä opetuksena on rakkaus Jumalaan ja rakkaus lähimmäiseen. Myös Paavalin synergiaperiaate eli

ajatus ihmisen ja Jumalan yhteistyöstä on eettisen ajattelun taustalla. Käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa tulee suhteuttaa näihin eettisiin periaatteisiin.

5. Paavalin opetus (20 p.)

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas osoittaa ymmärtäneensä, että Paavalin opetuksessa on kyse oman kehon kunnioituksesta. Kehoa ei tule tietoisesti tuhota (alkoholi, huumeet, epäsiveellisyys). Kokelas liittää tämän näkökulman jollakin mielekkäällä tavalla kysymykseen vapaasta tahdosta.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas pohtii Paavalin käsitystä syvällisesti. Hän tuo esille joitakin ääriesimerkkejä siitä, miten vapaan tahdon nimissä toimitaan. Paavali sanoo, että te ette omista itseänne. Kokelas pohtii, miten tämä ajatus suhteutuu käsitykseen vapaasta tahdosta.

Paavalin mukaan ihminen on sekä ruumiillinen että sielullinen olento, joten myös ruumiista on pidettävä huolta. Paavalin sanojen mukaan ”kaikki mikä on sallittua, ei ole hyväksi”. Tämän pohjalta esimerkiksi äärimmäinen kehonmuokkaus tai tiukka ruokavalio ei ole kiellettyä. Miten kristittyinä suhtaudumme näihin ilmiöihin, jos ihminen on Jumalan kuva ja kaltaisuus?

Apostoli Paavali kutsuu ihmisruumista Pyhän Hengen tempeliksi ja ihmistä Kristuksen ruumiin jäseneksi. Paavalin tekstin mukaan ihmisen ruumiin tulisi tuottaa Jumalalle kunniaa. Ortodoksisen kirkon opetuksen mukaan Jumala loi ihmiselle vapaan tahdon. Ihminen voi itse päättää, tekeekö hyvää vai tekeekö pahaa.

Paavalin mukaan mikään asia ei saisi hallita ihmistä. Monet trendit vievät ihmiset äärirajoille ja hallitsevat heitä heidän pyrkiessään täydellisyyteen muun muassa suhteessa ravintoon, urheiluun tai kauneushanteisiin. Kielteisiä esimerkkejä voivat olla anoreksia ja oman ruumiin muokkaaminen.

Paavalin tiukin asenne koski haureutta, joka nykykielellä tarkoittaa epäsiveellistä tai seksuaalimoraalia loukkaavaa toimintaa. Länsimaissa on paljastunut mittavaa lasten hyväksikäyttöä. Ihmiskauppa ja siihen liittyvä prostituutio ovat myös kielteisiä ilmiöitä.

6. Kuolemanjälkeinen elämä (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja jäsentyneesti kokelas vertailee eri uskontojen ja katsomusten käsityksiä kuolemanjälkeisestä elämästä.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas vertailee kolmen uskonnon tai katsomuksen käsitystä kuolemanjälkeisestä elämästä vähintään kahdesta näkökulmasta.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas vertailee syvällisesti kolmen uskonnon tai katsomuksen käsitystä kuolemanjälkeisestä elämästä. Vastaus on rakennettu vertailevaksi. Kokelas osoittaa tuntevansa eri uskontojen ja katsomusten sisäistä monimuotoisuutta. Kiitettäviin pisteisiin voi yltää myös vertailemalla yhden uskonnon piirissä esiintyviä erilaisia käsityksiä, mikäli tarkastelu on täsmällistä ja syvällistä.

Ortodoksisen kirkon näkökulmat

Ortodoksit uskovat ihmisen ruumiilliseen ylösnousemiseen (vrt. Jeesus, joka ilmestyi ruumiina, ei henkiolentona). He rukoilevat vainajien puolesta, sillä kirkon uskon mukaan voimme anoa Jumalalta armoa vainajien puolesta: ”Se joka minuun uskoo, ei ikinä kuole”. Hautaus toimitetaan arkku auki, ja vainaja on arkussa omissa vaatteissaan. Toimitus on hänen viimeinen ”juhlasa” maan päällä. Arkkuun laitetaan ikoni ja vainajalle asetetaan risti kaulaan. Karjalaisessa perinteessä arkkuun tai hautaan laitetaan kolikko, jolla vainaja maksaa Tuonelan lautturille pääsystä virran yli (kansanperinne ja kristinusko sekoittuneena).

Vainajien puolesta toimitetaan panihida-rukouspalvelus tai sen lyhennelmä, litania. Siinä pyydetään, että Jumala antaisi anteeksi vainajan tekemät synnit. Panihidoja toimitetaan heti vainajan kuoltua, kolme, yhdeksän ja 40 päivää kuolemasta ja aina vainajan kuolinpäivän vuosipäivänä. Kuolemaa sanotaan syntymiseksi uuteen elämään. Karjalaisessa perinteessä vainajalle saatetaan kattaa ruokalautanen tai kahvikuppi merkinä siitä, että hän on edelleen osa perhettä. Monissa maissa panihidat toimitetaan haudoilla, jonne viedään kolivaa eli muisteluvehnää (sisältää riisiä, pähkinöitä ja hunajaa).

Kokelas voi käsitellä esimerkiksi seuraavia näkökohtia:

- Ihmisen olomuoto kuoleman jälkeen (esim. ruumiin ylösnousemus, esi-isien henget)
- Ihmisen väliaikainen tai lopullinen määränpää kuoleman jälkeen (esim. välitila, kiirastuli, mokša, paratiisi, kadotus)
- Aikakäsitys (lineaarinen, syklinen)
- Yliluonnollisten olentojen vaikutus kuolemanjälkeiseen elämään (esim. predestinaatio, armo)
- Ihmisen toiminnan vaikutus kuolemanjälkeiseen elämään (esim. tekojen tie, kahdeksanosainen polku, alistuminen Jumalan tahtoon)
- Synkretistiset käsitykset
- Tuonpuoleiseen elämään viittaavat rituaalit ja tavat (esim. ristin piirtäminen arkun päälle, ruoan ja juoman tuominen haudalle, tarvekalujen paneminen mukaan hautaan)

Osa II: 30 pisteen tehtävät

7. Enkeliusko (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

7.1. (10 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsentyneesti ja monipuolisesti kokelas esittelee enkelien asemaa ja merkitystä kristinuskossa.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas kertoo, että ortodoksisen kirkon opetuksen mukaan enkelit katsotaan taivaaseen kuuluviksi. Sana enkeli (kreikaksi: ἄγγελος) merkitsee sanansaattajaa tai lähettiä. Sana ilmaisee enkelien tehtävän. Kokelas tuntee käsitteen suojelusenkeli yksittäisen ihmisen suojelijana. Kokelas tietää nimeltä joitakin enkeleitä, kuten Gabriel ja Mikael.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas kuvailee syvällisemmin, että enkelit esiintyvät usein Jumalan tahdon välikappaleina ja mainitsee raamatullisia esimerkkejä (Jesajan ilmestys, Abrahamin vieraat, Neitsyt Marian ilmestys). Kokelas voi kuvata, kuinka enkelimaailma luotiin ensin; asia ilmaistaan Genesiksessä näin: ”Jumala loi taivaan ja maan”. Hän tietää, että Saatana on enkelimaailmassa langennut enkeli. Kokelas osoittaa tietävänsä, että enkelit ovat luotuja olentoja, ne ovat persoonallisia ja kuolemattomia. Ansiona pidetään myös enkelihierarkian tarkastelua sekä sen käsittelyä, miten enkeleitä kuvataan ikonitaitteessa.

7.2. (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja oivaltavasti kokelas arvioi väitettä, jonka mukaan enkelihenkisyys on modernia kansanuskkoa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas osoittaa ymmärtävänsä oikein, mitä tarkoitetaan enkelihenkisyydellä ja modernilla kansanuskolla. Lisäksi kokelas arvioi väitettä jostakin mielekkästä näkökulmasta.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas määrittelee, mitä enkelihenkisyydellä ja modernilla kansanuskolla tarkoitetaan, ja arvioi väitettä vähintään kahdesta näkökulmasta. Ansiona pidetään enkelihenkisyyden ja modernin kansanuskon käsitteiden pohtimista ja problematisointia.

Tehtävänannon käsitteitä voi avata esimerkiksi seuraavasti:

- Enkelihenkisyydellä viitataan tekstikatkelmassa erityisesti uushenkisyyden piirissä esiintyviin enkelikäsitteisiin.
- Modernilla kansanuskolla viitataan tekstikatkelmassa erityisesti sellaiseen uskonnollisuuteen, joka ei edusta minkään maailmanuskonnon tai uskonnollisen instituution virallista oppia ja joka on muodoiltaan verrattain uutta.

Enkelihenkisyyttä voidaan pitää modernina kansanuskona esimerkiksi seuraavilla perusteilla:

- Modernille kansanuskolle on tyypillistä yhdistellä piirteitä eri uskonnollisista ja kulttuurisista perinteistä, ja tämä tulee hyvin esiin myös enkelihenkisyydessä.
- Enkelihenkisyyteen liittyy monia piirteitä, jotka eivät kuulu kirkkojen virallisiin oppeihin, joten tässä mielessä sen voi katsoa edustavan kansanuskkoa.

Enkelihenkisyyden pitämiseen modernina kansanuskona voi suhtautua kriittisesti esimerkiksi seuraavista syistä:

- Enkelihenkisyys ammentaa voimakkaasti juutalais-kristillisestä traditiosta, joka pohjaa Raamattuun.
- Enkelihenkisyys on saanut eri aikoina erilaisia muotoja, enkelikokemukset eivät ole vain moderni ilmiö.
- Enkelihenkisyyteen liittyy kaupallisia piirteitä (esimerkiksi erilaiset maksulliset kurssit ja terapiamuodot), jotka eivät välttämättä sovi perinteiseen käsitykseen siitä, mitä kansanusko on (vrt. kuitenkin esim. kansanlääkinnän harjoittajille ja tietäjille aiemmin annetut lahjat).

8. Suomalaisen käsityksiä pyhydestä (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

8.1. (10 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten oivaltavasti ja syvällisesti kokelas pohtii aineiston ja aikaisemman tietonsa valossa tutkimuksessa syntyvää kuvaa pyhydestä.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas tulkitsee tilastoa oikein ja esittää vähintään yhden näkökohdan siitä, millainen kuva pyhydestä tutkimuksen perusteella syntyy.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas tulkitsee tilastoa täsmällisesti ja pohtii tutkimuksessa syntyvää kuvaa pyhydestä suhteessa pyhyiden käsitteeseen ja/tai eri uskontojen käsityksiin pyhydestä.

Vastaus voi sisältää esimerkiksi seuraavia näkökohtia:

- Tutkimuksen mukaan suomalaisilla ei ole olemassa yhtä asiaa, jota lähes kaikki vastaajat pitäisivät pyhänä. Eniten kannatusta (yli 50 %) saavat rakkaus, läheiset ihmiset, rauha, koti, lepo, turvallisuus ja ihmisarvo.
- Monia perinteisesti kristinuskon/uskonnon piiriin kuuluvia asioita pitää pyhinä vain 15–16 % vastaajista. Tällaisia asioita ovat traditiot, perinteet ja rituaalit; henkisyys ja uskonnollisuus henkilökohtaisena kokemuksena sekä kirkko, uskonto ja uskonnollinen yhteisö. Kuolemaan liittyviä asioita pitää pyhinä 22 % vastaajista. Luontoa pitää pyhänä 44 %.
- Pyhyiden käsite on liitetty perinteisesti uskontoihin. Pyhä voidaan määritellä esimerkiksi vastakohtaksi profaanille ja arkiselle. Tutkimuksen perusteella suomalaiset pitävät pyhinä monia yleensä arkisiksi miellettyjä asioita.
- Usein pyhyys liittyy uskonnoissa tuonpuoleisiin asioihin ja olentoihin. Tutkimuksesta voi päätellä, että suomalaiset pitävät pyhänä monia asioita, joita ei ole perinteisesti pidetty uskontojen piirissä pyhänä.
- Vastauksessa voidaan pohtia, liittävätkö kyselyn vastaajat pyhän käsitteen ylipäätään uskontoon sekularisoituneessa yhteiskunnassa.
- Vastauksessa voidaan tarkastella aineistoa kriittisesti, esimerkiksi kiinnittämällä huomiota seuraaviin asioihin: aineistosta ei käy ilmi, kuinka suurelle joukolle kysely on tehty, pyhän käsitteen operationalisointi, strukturoidun kyselyn validiteetti.
- Erityisansiona pidetään pyhyiden pohdintaa ortodoksisen kirkon näkökulmasta sekä tuodaan tarkastelussa esille sen pyhyteen liittyviä käsityksiä ja esimerkkejä.

8.2. (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja jäsentyneesti kokelas analysoi suomalaisten arvojen ja uskonnollisten asenteiden vaikutusta siihen, mitä suomalaiset pitävät pyhänä. Lisäksi vastauksessa arvioidaan sitä, miten osuvasti kokelas tulkitsee tilastoja.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas analysoi tilastoja ja kuvaa niiden avulla merkittävimmät erot uskonnollisten ja ei-uskonnollisten sekä arvoliberaalien ja arvokonservatiivien välillä. Termit arvoliberaali ja arvokonservatiivi on ymmärretty oikein.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas analysoi monipuolisesti ja jäsentyneesti suomalaisten arvojen ja uskonnollisten asenteiden vaikutusta siihen, mitä suomalaiset pitävät pyhänä. Kokelas muodostaa tietoa myös vertailemalla tilastoja toisiinsa. Ansiona pidetään sitä, että kokelas suhteuttaa tilastojen tarjoamaa tietoa tietoonsa suomalaisesta yhteiskunnasta ja uskonnollisuudesta. Lisäksi ansiona pidetään, mikäli

kokelas tuo esiin sen, etteivät erot arvoissa ja uskonnollisuudessa vaikuta siihen, missä määrin esimerkiksi kotia ja perhettä pidetään pyhänä.

Vastaus voi sisältää esimerkiksi seuraavia asioita:

- Merkittävin ero hyvin uskonnollisten ja ei lainkaan uskonnollisten ihmisten pyhyden kokemuksessa liittyy kirkkoon ja uskontoon sekä uskonnollisuuteen henkilökohtaisena kokemuksena: uskonnollisista ihmisistä näitä asioita pitää pyhinä noin kaksi kolmasosaa, mutta ei lainkaan uskonnollisista ihmisistä näin ajattelee vain 1–2 prosenttia. Samankaltainen painotusero on nähtävissä myös siinä, mitä vastaajat ajattelevat kuolemasta ja kuolemaan liittyvistä asioista.
- Uskonnolliset ihmiset pitävät ei-uskonnollisia ihmisiä useammin pyhänä kotimaata, uutta elämää ja lapsia sekä auttamista ja yhteisöllisyyttä.
- Ei-uskonnolliset ihmiset pitävät uskonnollisia ihmisiä useammin pyhänä tiedettä ja uutta tietoa sekä yksilönvapautta.
- Arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuus erottelee vastaajia eri tavoin kuin uskonnollisuus.
- Eniten arvoliberaaleja ja arvokonservatiiveja erottaa suhtautuminen kotimaan pyhyteen. Erittäin arvoliberaaleista kotimaata pitää pyhänä vain 20 prosenttia, erittäin arvokonservatiiveista 70 prosenttia. Arvokonservatiivit painottavat arvoliberaaleja enemmän myös traditioita ja rituaaleja, kirkkoa sekä henkisyttä ja uskonnollisuutta.
- Arvoliberaalien enemmistöä yhdistää ihmisarvon pyhyden korostaminen. Kolmannes erittäin arvoliberaaleista pitää myös yksilönvapautta pyhänä asiana. Ihmisarvo ja yksilönvapaus ovat pyhiä myös monille arvokonservatiiveille, mutta kuitenkin keskimääräistä harvemmin. Lisäksi arvoliberaalit pitävät tiedettä ja taidetta keskimääräistä useammin pyhinä, joskin enemmistölle tiede ei ole pyhä asia. Erittäin arvoliberaalit eroavat muista kansalaisista siinä, että heistä keskimääräistä harvempi pitää turvallisuutta tai uutta elämää ja lapsia itselleen pyhinä.
- Verrattaessa arvoliberaalien ja arvokonservatiivien vastauksia eroja on nähtävissä myös suhtautumisessa ihmisarvon, taiteen ja turvallisuuden pyhyteen.
- Arvot ja uskonnolliset asenteet eivät kaikissa tapauksissa selitä sitä, mitä ihmiset pitävät pyhänä. Esim. huomio tilastosta 8. B: kategoriat rauha, koti ja lepo; turvallisuus; ihmisarvo; luonto; taide, musiikki ja kulttuuri sekä minä ja mielipiteeni on jätetty pois tilastosta, koska ne eivät tuo eroja vastaajien välille. Vastaava huomio tilastosta 8. C: kategoriat rakkaus ja läheiset ihmiset; auttaminen; luonto sekä ja minä ja mielipiteeni on jätetty pois tilastosta, koska ne eivät tuo eroja vastaajien välille.

9. Kirkollisen elämän vaikuttajat (30 p.)

9.1. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas esittelee kaksi asiaa, jotka yhdistävät ikonin henkilöitä.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas esittelee useita ikonissa esiintyviä henkilöitä yhdistäviä asioita ja tarkastelee niitä jäsentyneesti.

Ikonissa on kuvattu kolme kirkkoisää. Heidä kutsutaan myös kirkon opettajiksi. Kaikki kolme ovat olleet piispoja ja eläneet pääasiassa 300-luvulla. Heidät on puettu piispalliseen asuun. Heidän muistopäiväänsä vietetään 30. tammikuuta. He olivat kotoisin Kappadokian alueelta, ja he vaikuttivat harhaoppina tunnetun areiolaisuuden kumoamiseen.

9.2. (20 p.)

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas tarkastelee kahta kirkkoisää. Hän kertoo, milloin nämä henkilöt ovat vaikuttaneet, ja esittelee heidän merkitystään kirkon hengelliselle elämälle vähintään kahdesta näkökulmasta.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas tarkastelee kahden valitsemansa henkilön vaikutusta kirkon hengelliseen elämään monipuolisesti ja jäsentyneesti. Kolmen henkilön tarkastelua ei katsota lisäansioksi.

Basileios Suuri eli n. 330–379. Hän opiskeli Ateenassa ja toimi Kesarean piispana. Hän kilvoitteli erämaassa ja laati myöhemmin yhteiselämään eli kinobiaan perustuvat luostarisäännöt ympärilleen muodostuneelle kilvoittelijayhteisölle. Basileios Suuri vastusti areiolaista harhaoppia. Hän kehitti kirkon sosiaalista työtä perustamalla sairaaloita ja hoitopaikkoja sekä auttamalla nälkää näkeviä. Tätä hän piti yhtenä luostareiden tärkeistä tehtävistä. Basileios Suuri kirjoitti ohjesääntöjä mm. nuorisolle. Hän laati liturgiapalveluksen tekstin, joka tunnetaan nimellä Basileios Suuren liturgia. Se toimitetaan kymmenen kertaa vuodessa mm. jouluna ja loppiaisena sekä suuren paaston aikana. Krysostomoksen liturgiatekstiin verrattuna tämä on pitempi ja sisältää enemmän rukoustekstejä.

Gregorios Teologi tunnetaan myös nimellä Gregorios Nazianzilainen. Hän syntyi v. 329 ja vaikutti siis 300-luvulla. Hän opiskeli Aleksandriassa ja Ateenassa. Vuoden 381 kirkolliskokous valitsi hänet Konstantinopolin arkkipiispaksi. Pyhä Gregorios puolusti kolminaisuusoppia areiolaisuutta vastaan. Hän kuoli v. 390 ja sai lisänimen Teologi kolminaisuusopin puolustajana.

Johannes Krysostomos eli vuosina 347–407. Hän on saanut lisänimen Krysostomos eli kultasuu hyvien puhetaitojensa vuoksi. Puheissaan hän moitti rikkaita heidän käytöksestään ja tulkitsi Raamattua. Hänen kuuluisin teoksensa on ”Homiliat” eli opetuspuheet. Johannes Krysostomos korosti puheissaan apua tarvitsevien huolehtimista, eli hän oli Basileios Suuren tavoin kirkon sosiaalisen työn edelläkävijä. Hän yhdenmukaisti kirkon liturgista elämää laatimalla liturgiapalveluksen tekstin. Ortodoksisen kirkon yleisin liturgiapalveluksen teksti on nimetty Johannes Krysostomoksen liturgiaksi. Siinä on vähemmän rukoustekstejä Basileios Suuren laatimaan tekstiin verrattuna. Pääsiäisenä luetaan hänen kirjoittamansa pääsiäissaarna. Johannes Krysostomosta kutsutaan kahden muun kappadokialaisisan tavoin ”koko maailman opettajaksi”.